Hellre ett räddat liv än en ny sportbil

Text: Helena Thorén Foto: Jenny Puronne Jansson

Att förändra världen till en bättre plats att leva på vill säkert de allra flesta tyresöbor. Alla på sitt sätt utifrån sitt perspektiv och många gör något gott för medmänniskor, djur och miljön utan egen vinning. En person som satt detta högt upp på sin dagordning heter Richard Lium.

Han är en människa som väcker frågor. Och förvåning. Och beundran. Han är en osannolik blandning av rik & framgångsrik och givmild & socialt engagerad. Man blir inte klok på honom. Han är för bra för att vara sann. Han gör det andra bara pratar om. Var finns sprickan?

För fem år sedan startade Richard Lium ett telemarketingföretag i sin lägenhet med en telefon som enda inventarium och en kund, Handelshögskolan i Stockholm. Hans företag gjorde en raketstart. Efter tre år var nettoomsättningen 22 miljoner kronor och den enskilda firman var ombildad till aktiebolag med 65 anställda.

Idag är Lium en internationell telemarketingkoncern med filialer i Polen och Danmark och holdingbolag på Cypern, men huvudkontoret ligger på Radiovägen i Tyresö. I år blir nettoomsättningen 50 miljoner med en preliminär vinst på fem miljoner kronor. Redan från starten började du utveckla en affärsmodell baserad på välgörenhet. Varför?

- Jag måste göra allt jag kan. Vi förstör natur och djurliv med vårt sätt att leva och det finns många människor i världen som svälter och far illa.

Faktum är att en miljard människor lever på mindre än en dollar om dagen. De svälter, har inte rent vatten att dricka och drabbas av sjukdomar som aids och malaria.

- Mitt mål är att vi tillsammans någon gång ska utrota fattigdomen och jag tror verkligen att det kommer att bli så. Stora företag som sitter på stora tillgångar är de första vi vänder oss till. Jag startar nu en treårig kampanj för att påverka svenska företag med fler än tio anställda att arbeta med CSR.

CSR står för Corporate Social Responsibility och handlar i korthet om satsningar företag gör för att ta ett socialt ansvar. Professor Lars G Hassel på Handelshögskolan vid Umeå universitet har i ett större forskningsprojekt finansierat av Mistra, stiftelsen för miljöstrategisk forskning, studerat sambanden mellan företagens CSR (miljö, insatser för mänskliga rättigheter och ägarspridning) med hur de uppfattas på marknaden.

Professor Hassel menar att det utan tvekan finns ett tydligt positivt samband. CSR skapar mervärde för ägarna. Det är till och med så att i vissa branscher med låg miljörisk som bank och försäkring, ger högre CSR-värde också högre vinster i företagen. Han pekar också på att de flesta bolag integrerar CSR i affärstänkandet och organisationen. Färre gör det genom att skänka en del av vinsten.

- På Lium donerade vi under 2007 mer än hälften av vinsten till välgörenhet, i år kommer vi att donera tio miljoner, vilket är hundra procent mer än årets vinst.

Richard Liums CSR-kampanj har målet att 75 procent av de 25 000 svenska företag han riktar sig till ska jobba med CSR och ha minst tre pågående projekt när kampanjen är slut.

Richard är inte ensam om att vilja göra livet bättre för de som har det sämst. Microsofts grundare Bill Gates lämnade mjukvarujätten i år och satsar nu hela sitt engagemang på välgörenhet. Tillsammans med frun har han över 200 miljarder kronor i Bill & Melinda Gates Foundation. Hans övertygelse är att en kreativ kapitalism kan hjälpa de människor som inte fått del av välståndet. Det är en sorts hjälp till självhjälp där stora företag i rika länder hjälper företag i fattiga länder bland annat genom att göra affärer med dem utan att skapa vinster i sitt eget företag.

Paret Gates resa till bönder i Afrika skapade nyligen rubriker i svenska media. Richard Lium reser regelbunden till Goaprovinsen i Indien för att hjälpa de allra fattigaste. Han tar sig in i getton, ger familjer mat och vatten för att sedan prata med dem om hur de kan börja försörja sig. Familjen får hundra dollar som startbidrag och träning i hur man säljer varor. Tillsammans med Richard åker de till en lokal grossist som säljer läsk, souvenirer eller liknande. De köper ett parti och säljer till turister i Goa.

- Det räcker för att få en familj på benen. Det är enkelt och jag vet att det fungerar. Om du vill göra en insats är det här ett sätt. Var sunt försiktig när du går in i gettot, gå helst i sällskap med en indier.

Hans koncern har sammanlagt donerat 40 miljoner sedan 2003 till välgörenhetsorganisationer som Världsnaturfonden och SOS Barnbyar, men de driver också egna projekt. En anställd arbetar sedan ett år tillbaka i Thailand vid gränsen till Burma. Hon förser fattiga burmeser med mat, vatten och medicin via en burmesisk kvinna som åker över gränsen med hjälpen.

De hjälper också 4 000 aidssjuka barn i Thailand med bromsmedicin, mat och vatten. Barnen bor i övergivna hus som bildar en barnby. Där finns volontärer och anställda från koncernen. Under tiden de arbetar i barnbyn får de lön från Lium. Hur länge kan du hålla på?

- Tills jag ligger tre meter under markytan, men jag måste rätta mun efter matsäck.

På tal om Thailand. På morgonen Annandag Jul 2005 åt Richard frukost med sin flickvän i hotellet som låg granne med Blue Village i Khao Lak. Han minns att hon utbrast ”Titta vilken stor våg!” och han svarade ”Coolt, den kan man surfa på”.

- Sedan var vi i vågen. Charlotta fick panik och sprang in på toaletterna och jag efter. Vattnet steg väldigt fort och snabbt var vi under vatten. Vi simmade in mot bakgården och fick luft, men Charlotta orkade inte mer och sjönk mot botten. Jag hämtade upp henne och släpade upp henne på en mur.

Vattnet fortsatte att stiga och Richard lade en planka från ett tak till nästa som låg högre. De var utom fara för vattnet för tillfället och han började rädda människor som låg i vågen. Den andra vågen kom och den var högre än den första. Förstod ni att det var en tsunami?

- Nej, det enda vi pratade om var ”Kommer det fler?” och många bad böner. När läget blev stabilare bestämde vi att vi ta oss upp på en betongkropp. Restaurangbyggnaden var bortspolad och vi var rädda för att konferenshuset som vi satt på skulle rasa. Vi gick på led genom vattnet ungefär tjugo personer, vuxna och barn, som överlevt.

Med risk för att dö i en tredje våg bestämde de sig därefter för att fortsätta in i djungeln. De kom till ett litet samhälle en bit upp. Thailändare började köra turister till ett sjukhus i närheten, även Richards grupp.

- Det var så mycket folk och sjukhuset kunde bara hjälpa de som var mest drabbade. Jag och Charlotta gick runt och såg till att människor fick mat och vatten. Vi tvättade dem och pratade med. Jag förstod inte då att utbildade läkare, brandmän och andra inte gjorde något. I efterhand har jag fått förklarat av professor Hans Roslin på Karolinska institutet att bara en av tio i befolkningen klarar en katastrof. De flesta hamnar i chock.

Richard är precis som många andra som överlevde tsunamin heligt förbannad på passiviteten från den svenska regeringen. Själv stannade han kvar tillsammans med sin flickvän i en vecka och han tömde sitt Visakonto för att hjälpa till. Var kommer din osjälviska medmänsklighet från?

- I Thailand kände jag bara att jag måste rädda liv. Svaret är att jag vet inte. Det ger mig mycket mer i relation till att köpa en ny sportbil.

Kanske finns en del av förklaringen i hans egen uppväxt. Han föddes i slutet av 1960-talet. Då bodde hans föräldrar på Granängsringen.

- Pappa var ofta full. Han var periodare. Mamma och pappa hade ständiga konflikter på grund av att han drack. Jag och min lillasyster höll ihop. Vi stängde dörren och lekte.

Det var mycket bråk hemma och Richard gick in i sig själv. Han blev blyg och hade svårt att ta kontakt med andra barn.

- Jag började på Repstegen på Myggdalsvägen och där startade mobbningen. Så här efteråt är det lätt att se sambanden. Det var en typisk reaktion på en jobbig uppväxt.

Mobbningen skedde oftast öppet. Han blev kallad ”tomaten” och blev en gång slagen i en källare på daghemmet.

- De vuxna märkte inte vad som hände och jag berättade inte för mina föräldrar. Nu har jag förlåtit dem som mobbade mig många gånger om. Det måste man. Och utifrån sina förutsättningar gjorde mina föräldrar ett bra föräldrajobb.

När Richard fyllt sju flyttade familjen till Björkbacken, tack vare farmor och farfar som köpte en bostadsrätt åt dem. Det var 1975. Richard började på daghemmet Lergöken på Granbacken. Där fick han sin första kompis Jonas Kurén.

Richard hade fått tal- och skrivsvårigheter och börjat stamma. Tillsammans med Jonas och Christian Johansson, Magnus Eriksson och Magnus Jonsson började han i Nyboda skola och mobbningen fortsatte.

- Jag blev kallad ”Blyger” i skolan och Christian, som blivit min vän, blev också retad. Han är idag läkare, psykiatriker och utbildad KBT-terapeut och forskar inom psykiatri.

De blev inte bara retade utan även jagade och slagna. En gång försökte de gömma sig i skogen mot Myggdalsvägen, men hela klassen sprang efter och slog ner dem. Då samlade lärarna klassen för att

ta tag i problemen, men det blev ingen förändring. Förändringen kom först när Richard slog ner den starkaste killen i sexan.

- En dag ville han ha tjugo kronor av mig. En annan dag ville han ha min jacka och då sa jag nej. Jag utmanade honom istället. Slagsmålet skulle ske nästa dag på skolgården. Pappa hade lärt mig att boxas när han var full. Jag gick dit och slog direkt ner honom.

Mobbningen minskade radikalt och han blev accepterad. Men skolarbetet gick inte så bra.

- Jag hade bland de sämsta betygen i klassen. Christian också. Jag minns att Christian ändå sa ”Jag ska bli läkare” och jag tänkte ”Shit, vad häftigt”. Jag ville bli officer som min farfar och blev mer intresserad av studier i nian.

Efter gymnasiet läste han ekonomi på Stockholms universitet och gick på en musikskola. Det var hårdrock som gällde. Mötley Crue och Hanoi Rocks. Det var då drogerna på allvar kom in i Richards liv, men första gången han drack sig full var hos farmor och farfar i Grisslehamn på sommarlovet när han fyllt nio år.

- Min syster och jag var alla lov hos farmor och farfar. Det var en skön miljö, lugn och harmonisk. Vi tog en flaska från barskåpet mest av nyfikenhet och drack flera klunkar. Vi blev fulla och glada. Det var som en befrielse.

I de musikerkretsar som Richard rörde sig i fanns mycket alkohol, hasch och thinner.

- På en Roskildefestival rökte jag hasch med en narkoman dygnet runt, såg inte ett enda band och överdoserade så att jag var borta i fyra timmar.

Missbruket fortsatte i tjugotre år. Förra sommaren slutade Richards hjärta att slå på intensivvårdsavdelningen på Nacka sjukhus.

- Jag hade suttit hemma och druckit fyra liter vin och tagit lugnande preparat. Jag tog bilen och fickparkerade den vid restaurang Tjili, men jag kom inte in. Jag var för full och tänkte fortsätta till nästa ställe. Vakterna stoppade mig och tillkallade polis. De körde mig till Nacka sjukhus. Där slutade hjärtat att slå.

Under några minuter var Richard dödförklarad, men elchocker satte igång hans hjärta. Var det en vändning i ditt liv?

- Nej, märkligt nog inte. Jag firade att jag överlevt med att åka till 91:ans krog på Södermalm och dricka whiskey och öl.

Det var istället under ett möte med andra alkoholister som vändningen kom.

- Jag satt och skakade. Det var den största samhörighet jag känt, som att bli frälst. Jag berättade allt och fortsatte att gå på möten. Det gör jag fortfarande. Jag tog emot all hjälp samhället kan ge. Efter tre månader var jag ren.

Hur går det?

- Jag tar en dag i taget.

Richard Liums liv har varit både dramatiskt och kämpigt, men är också en fantastisk revansch. En kille från Tyresö med alla odds emot sig blir framgångsrik och vänder sin egen utsatthet till ett livsprojekt: att hjälpa andra att få ett bättre liv.

Bildtext: Richard Lium har starka band till sin familj som alla bor kvar i Tyresö, ” Jag älskar min syster, hennes barn Nicolina och Maximilian och mamma och pappa över allt annat”.

Richard Lium 40 år

VD för Lium Global Ltd

Bor: Tyresö Brevik

Familj: Katterna K1 och K2

Aktuell: CSR-kampanj till svenska företag

Intressen: Vattensporter, styrketräning, löpning, litteratur och hårdrock (så klart)

Motto: Jordens resurser räcker till alla

Kuriosa: Under OS skickade han en chokladkartong om dagen till Fredrik Reinfeldt för att påminna honom om att ta upp de mänskliga rättigheterna med Kina

Det visste du inte… att Richard skriver dikter till skrivbordslådan